

Дергачова В.В.

*доктор економ. наук, професор
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», м. Київ*

Згуровський О.М.

*кандидат економічних наук, доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», м. Київ*

Мусіна К.В.

*студентка факультету менеджменту та маркетингу
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», м. Київ*

СУТНІСТЬ ТА ДЕТЕРМІНАНТИ НЕСТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ РІВНОВАЖНОГО ЗРОСТАННЯ

Анотація. Основними причинами затяжного та нестабільного розвитку світової економіки є низький рівень глобальних інвестицій, скорочення зростання світової торгівлі, сповільнення зростання продуктивності праці і високі рівні заборгованості країн міжнародним інвесторам та кредиторам. Завчасне визначення ризикових тенденцій в економічному розвитку для країн як на національному, так і на глобальному рівнях створює більше можливостей для швидкого реагування на результати та пошуку напрямів рівноважного зростання для досягнення макростабільності через мікростійкість. В статті акцентовано увагу на детермінантах нестабільного зростання економічного розвитку країни через інвестиційну складову та проблемах її активізації.

Ключові слова: нестабільний розвиток, економічне зростання, світова економіка, глобальні інвестиції, економічний баланс

Viktoriya Dergachova
Olexandr Zgurovskiy
Karina Musina

THE ESSENCE AND DETERMINANTS OF UNCERTAIN DEVELOPMENT OF THE WORLD ECONOMY IN THE CONTEXT OF ACHIEVING EQUALIZED GROWTH

Abstract. The main reasons for the protracted and uncertain development of the world economy are low global investment, reduced global trade growth, slower growth in labor productivity and high levels of debt to international investors and lenders. The early identification of risk trends in economic development for countries both at the national and global levels creates more opportunities for rapid response to the results and the search for equilibrium growth to achieve macro-stability through micro-stability. The article focuses on the determinants of the uncertain growth of the country's economic development through the investment component and the problems of its revitalization.

Keywords: Uncertain development, economic growth, global economy, global investment, economic balance

Дергачова В.В.
Згуровский О.М.
Мусина К.В.

СУЩНОСТЬ И ДЕТЕРМИНАНТЫ НЕСТАБИЛЬНОГО РАЗВИТИЯ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В КОНТЕКСТЕ ДОСТИЖЕНИЯ УРАВНОВЕШЕННОГО РОСТА

Аннотация. Основными причинами затяжного и нестабильного развития мировой экономики является низкий уровень глобальных инвестиций, сокращение роста мировой торговли, замедление роста производительности труда и высокие уровни задолженности стран международным инвесторам и кредиторам. Заблаговременное определение рискованных тенденций в экономическом развитии для стран как на национальном, так и на глобальном уровнях создает больше возможностей для быстрого реагирования на результаты и поиска направлений равновесного роста для достижения макростабильности через микростийкость. В статье акцентировано внимание на

детерминантах нестабільного росту економічного розвитку країни через інвестиційну складову та проблемах її активізації.

Ключевые слова: нестабільне розвиток, економічний ріст, світова економіка, глобальні інвестиції, економічний баланс

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Зростання економічного розвитку світової економіки в контексті досягнення рівноважного зростання країн можливо відбудеться за рахунок інвестиційного та науково-технологічного факторів. Мова йде про четверту технологічну революцію, яку ще на Давоському форумі 2016 року запровадив як термінологічну дефініцію Клаус Шваб, для використання досягнень якої необхідні певні умови. По-перше, це фінансування, по-друге, це спроможність країни до індустріалізації. Саме це є основними важелями досягнення рівноважного зростання країнами в умовах жорсткої конкуренції.

Формування мети статті. Тому даною публікацією автори мають на меті акцентувати увагу на зростанні економічного розвитку країни через інвестиційну складову та проблемах її активізації в умовах нестабільного розвитку світової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями глобальної нестабільності, факторам уразливості, їх наслідкам і драйверам зростання займаються Хосе Віньялс – фінансовий радник і директор Департаменту грошово-кредитних систем і ринків капіталу МВФ [1].

Невизначеність та затяжний розвиток, високодинамічність та високонестабільність, як характерні риси сучасної економіки наголошуються професором Каліфорнійського університету Мануелем Кастельсом [1].

Формування умов та адаптація до наслідків четвертої технологічної революції досліджено головою Давоського форуму Клаусом Швабом [2].

Перспективи формування рівноважного розвитку світової фінансової системи в умовах нестабільного розвитку світової економіки розглянуто одним з провідних американських аналітиків Джеймсом Рікардом [3].

Технологічні тренди, які зумовлюють розвиток суспільства, змінюють політику, економіку та принципи взаємодії країн як на національному, так і на глобальному рівнях виокремленні Кевином Келлі [4].

Виклад основного матеріалу дослідження.

В 2016 році зростання світового ВВП сягнуло лише 1,7%, що є одним із найнижчих показників росту з часів рецесії 2009 року (у 2009 році значення показника було -0,9%, а в 2010 році економіка почала відновлюватися, демонструючи ріст у 5,4% з подальшим сповільненням темпів росту протягом наступних 3-х років) [1; 5]. Зростання цього показника в тренді з 80-х років минулого сторіччя до сьогодні відбувається за рахунок розвинених країн та країн які розвиваються (за міжнародною класифікацією) (рис.1).

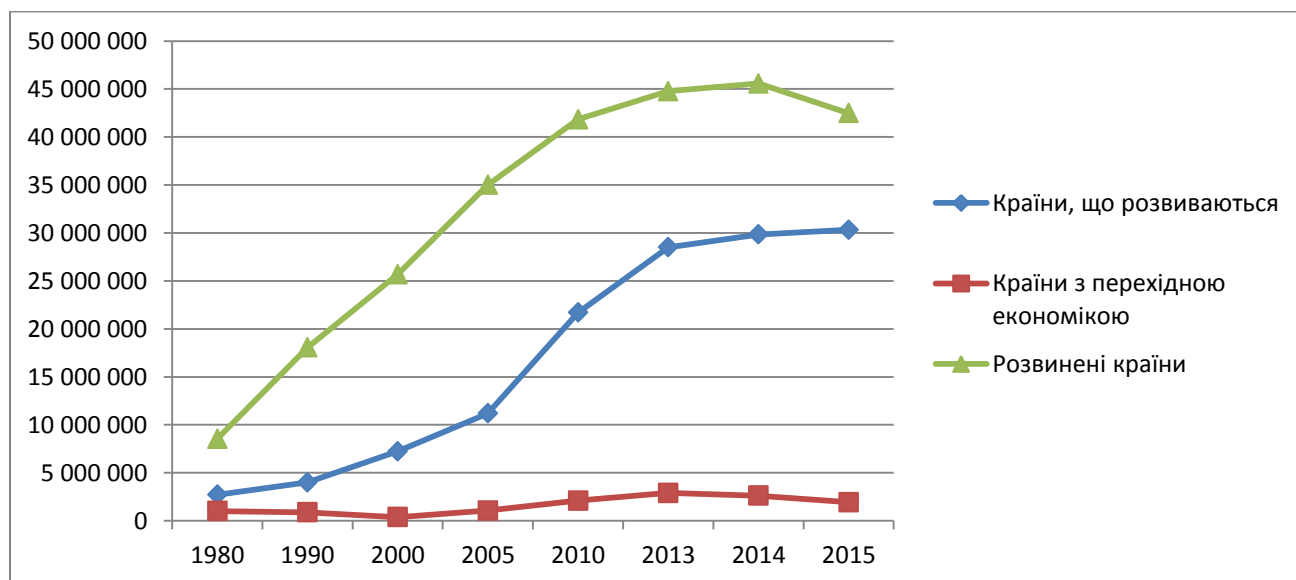

Рис. 1. Темпи росту ВВП у розвинених країнах, країнах які розвиваються і країнах з перехідною економікою, млн. дол.

Джерело: [5].

Починаючи з середини 2014 року, низькі ціни на сировинні ресурси посилили вплив цього фактору у багатьох країнах, що експортують сировинні товари, також конфлікти і геополітична напруженість продовжують негативно впливати на економічні перспективи в ряді регіонів. Темпи росту ВВП у країнах, що розвиваються і країнах з перехідною

економікою, у 2016р. були найнижчими з 2009 року і сягнули позначки у 4,1%. відповідно до даних Міжнародного валютного фонду [6].

Однієї з найнижчих позначок з 2009 року досягли й темпи росту ВВП розвинених країн. У 2016 році показник склав 2% проти 3,1% у 2010 році [1; 5]. **Ці темпи, звичайно, характеризують поступову стабілізацію економічної ситуації, але ніяк не збільшення світового попиту.** Більш пришвидшені темпи розвитку відбулися і в подальшому прогнозуються в тих регіонах світу, де вже застосовуються додаткові інструменти в сфері політики зі стимулювання попиту та відбувається якісна зміна векторів макроекономічної політики.

Таким прикладом є економічні досягнення Китаю, показники зростання економіки якого зробили один з основних вкладів до тренду зростання ВВП у країнах, що розвиваються (рис.2).

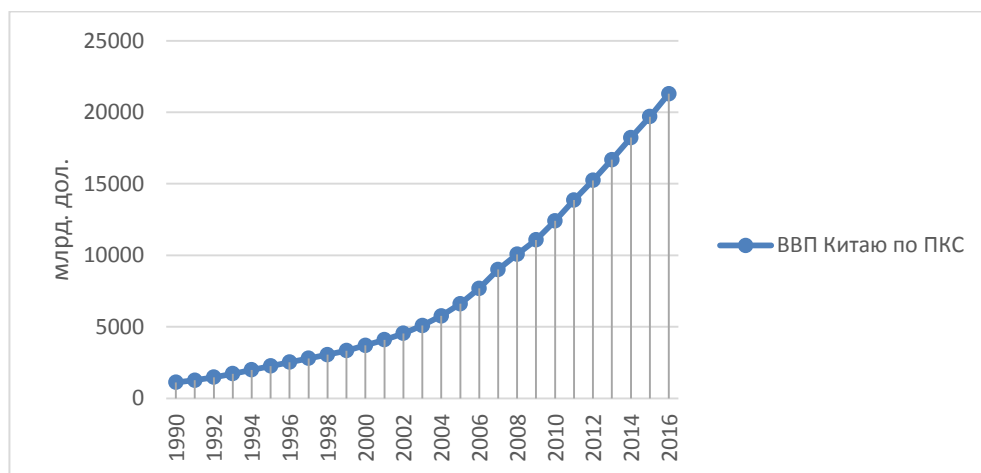

Рис. 2. ВВП Китаю (по ПКС) у 1990 – 2017 рр., млрд. дол.

Джерело: [7].

Все ж прогноз щодо росту світового ВВП на 2017 рік залишається негативним та схильним до зниження [1]. Тому існує гостра потреба в об'єднанні зусиль для змін політики країн задля протистояння небажаним викликам у економічній, політичній, соціальній сферах, що виникають в умовах нестабільного росту, а також підвищення фінансової стабільності для забезпечення бажаного рівня економічного росту.

Невизначеність та затяжний розвиток є однією із характерних рис сучасної економіки на мікро-, макро- та світовому рівнях. Мануель Кастельс підкреслює: «Нова економічна система є високодинамічною і

високонестабільною одночасно» [1]. Нестабільність як економічна, так і політична є явищем, стримуючим умови рівноважного росту перетворюючи його у нестабільне зростання. При цьому, на нашу думку, є поняттям досить суперечливим, адже в економічних системах не існує станів ідеальної макрорівноваги. Однак для визначення сутності «нестійкості» та «нестабільності» пропонуємо все ж розглядати рівновагу на світовому рівні відповідно до теорії Евсея Девіда Домара, це - **рівноважний темп економічного зростання**. Умовою, що забезпечує даний стан економіки, є **збільшення приросту інвестицій для повного завантаження зростаючих виробничих потужностей**. За логікою Евсея Девіда Домара, такий темп зростання є рівноважним і названий гарантованим [1].

Це добре ілюструється саме на прикладі показників щодо інвестування в економіці Китаю (рис. 3). При чому, Китай інвестує в основному на свої регіональні ринки. Так частка китайських інвестицій значно зросла в Південно-Східному регіоні Азії до рівня 39,8 млрд. дол. за період 2004-2014 років. Ефект від середньотривалих ПІ є одразу помітним для країн-реципієнтів: у 2017 році в рейтингу найбільш швидкозростаючих економік світу Лаоська Народно-Демократична Республіка зайняла сьоме місце, Камбоджа восьме та М'янма дев'яте.

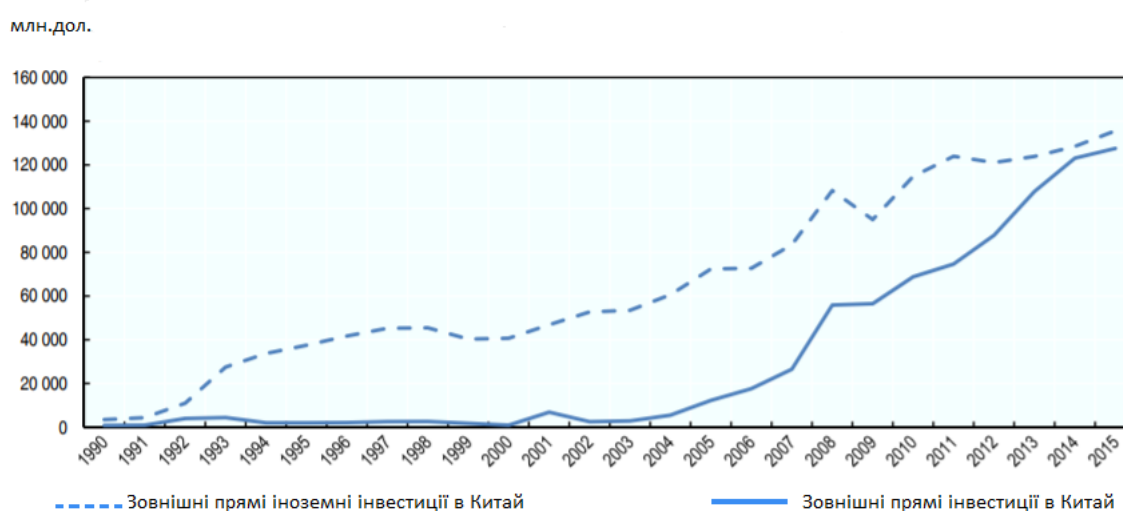

Рис. 3. Зовнішні прямі іноземні інвестиції з Китаю та в Китай, 1990-2015 роки (млн. дол)

Джерело: [5].

Таким чином, з огляду на визначення Евсея Девіда Домара рівноважного темпу зростання, як запоруки рівноваги на макро- та світовому рівнях, **невизначеність**, за Роєм Харродом, є **наростанням з періоду в період відцентрових сил, що поглиблюють дисбаланс між ростом випуску продукції і темпом росту надходження інвестицій**, гарантуючим повну зайнятість капіталу, що росте і забезпечує рівноважний стан [8]. Даний дисбаланс призводить до все більшої розбіжності між сукупним попитом і сукупною пропозицією. Відповідно до моделі Роя Харрода, держава повинна спиратися на **коригувальну інвестиційну політику**, яка регулює баланс між заощадженнями та інвестиціями. Тільки так може бути досягнуте ефективне використання усіх наявних ресурсів, що забезпечить **рівноважне зростання**.

Виходячи з цього теоретичного підходу, проаналізуємо реальний стан інвестиційної політики, яку підтримують основні гравці світової економіки (по групах економік) в контексті прагнення країн до рівноважного зростання (рис.4).

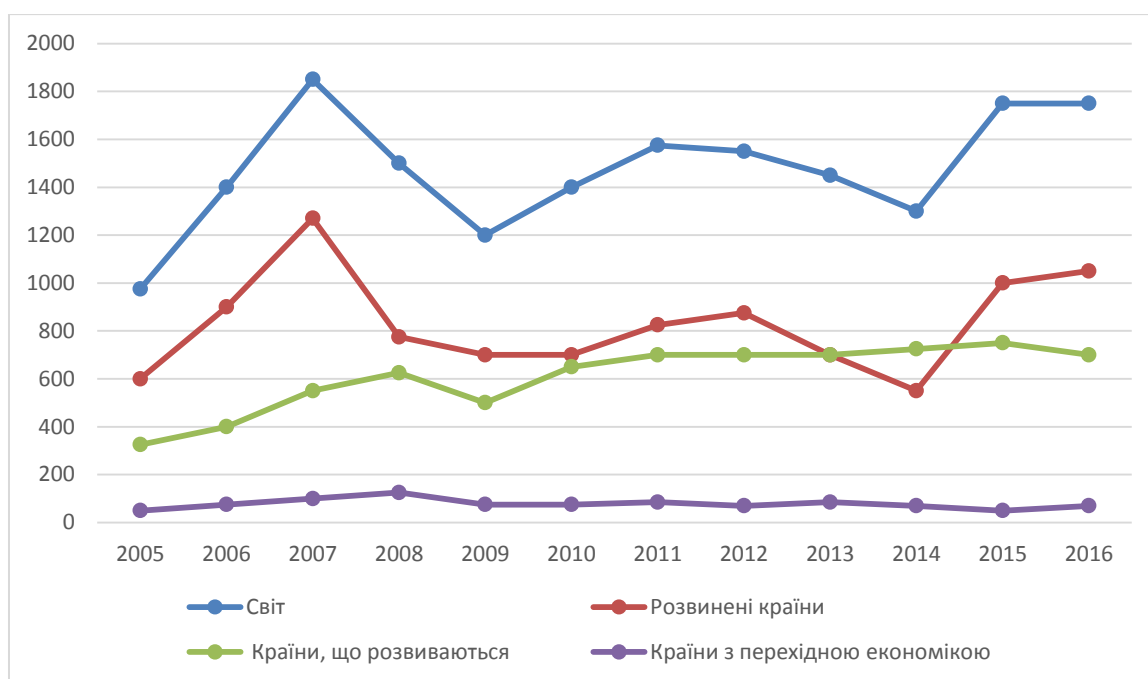

Рис.4. Прямі іноземні інвестиції у світовому масштабі та по групах економік, 2005 – 2016 роки (млрд. дол.)

Джерело: [9].

Виходячи з проведеного аналізу, бачимо, що зменшення притоків інвестицій до країн, що розвиваються, було частково компенсовано скромним зростанням ПІІ до розвинених країн і до країн з перехідною економікою. Як результат, у 2016 році 59% усіх світових ПІІ припадає на розвинені країни.

У 2017 році зростання ПІІ до розвинених країн (табл. 1,2) очікується завдяки циклічному підйому за рахунок виробництва і торгівлі. Пожвавлення економік країн, що розвиваються, очікується за рахунок зростання товарних цін [10].

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції за групами економік та регіонів, 2014-2016 роки та прогноз на 2017-2018 роки (млрд. дол.)

Група економік, регіон	2014	2015	2016	Прогноз на 2017-2018 роки
Світ	1 324	1 774	1 746	1 670 до 1 870
Розвинені країни	563	984	1032	940 до 1050
Європа	272	566	533	560
Північна Америка	231	390	425	360
Економіки, що розвиваються	704	752	646	660 до 740
Африка	71	61	59	65
Азія	460	524	443	515
Латинська Америка і Карибські острови	170	165	142	130
Перехідні економіки	57	38	68	75 до 85

Джерело: [10].

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції за групами економік та регіонів, 2014-2016 роки та прогноз на 2017-2018 роки (%)

Група економік, регіон	2014	2015	2016	Прогноз на 2017-2018 роки
Світ	- 8	34	- 2	- 4 до 7
Розвинені країни	- 18	75	5	-9 до 2
Європа	- 20	108	- 6	приблизно 5
Північна Америка	-15	69	9	приблизно – 15
Економіки, що розвиваються	4	7	- 14	2 до 15
Африка	- 4	- 14	- 3	приблизно 10
Азія	9	14	- 15	приблизно 15
Латинська Америка і Карибські острови	- 3	- 3	- 14	приблизно – 10
Перехідні економіки	- 33	-34	81	(10 до 25)

Джерело: [10].

Прогнозується, що потоки прямих іноземних інвестицій в країни з перехідною економікою помірно зростатимуть у 2017 р., до приблизно 80 мільярдів доларів, підтримуючим ріст будуть фактори зниження економічного спаду, підвищенням цін на нафту і плани по приватизації у цих країнах. Однак геополітична невизначеність може виступити стримуючим чинником [1].

Також очікується, що потоки прямих іноземних інвестицій в розвинені країни будуть стійкими, приблизно в 1 трлн. дол. Країни з економікою, що розвиваються, швидше за все, побачать збільшення надходжень ПІ на 10 відсотків у 2017 році, поки що не повністю повертаючись до рівня 2015 року [1].

Таким чином, ґрунтуючись на проведеному дослідженні в розрізі груп економік, підтверджено висновок ООН щодо детермінант нестабільного розвитку світової економіки, які пов'язані з диспропорціями і низьким рівнем інвестицій [1]:

- зменшення стимулів до інвестування, викликане затяжним періодом слабкого глобального попиту;
- відсутність доступу до фінансових ресурсів у деяких країнах (регіонах);
- скорочення державних інвестицій в результаті корегування бюджетної політики через високу державну заборгованість;
- розширення державних проектів щодо інфраструктури з частковою компенсацією недостатніх інвестицій приватним сектором у країнах, що розвиваються;
- надання переваг короткостроковому інвестуванню перед довгостроковим;
- зменшення інвестування у соціальні та екологічні сфери, що сприяють розвитку технологічних змін у країнах-експортерах сировини внаслідок втрати значної кількості доходів від експорту;
- переважне зосередження прямих іноземних інвестицій у видобувних галузях;
- скорочення нових інвестицій в альтернативні джерела енергії, що у свою чергу не сприяє боротьбі зі змінами клімату;

- низький відсоток змішаного фінансування;
- зміна притоків інвестицій через BREXIT та зміну політичних лідерів у США, Франції.

Варто зробити висновок, що з урахуванням тісного взаємозв'язку між попитом, інвестиціями, торгівлею та продуктивністю, за відсутності узгоджених заходів щодо політики з відновлення інвестицій та стимулювання зростання продуктивності праці, період нестабільного розвитку світової економіки може тривати необмежено довго, якщо не буде акцентовано увагу на підтримку інвестиційної складової в переході до 7-го технологічного укладу, що є основним плацдармом четвертої промислової революції.

Література

1. Виньялс. Х. Глобальная финансовая стабильность: факторы уязвимости, последствия и проблемы политики [Електронний ресурс] / Х. Виньялс. // – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.imf.org/external/russian/np/blog/2015/100715r.pdf>.
2. Шваб К. Четвертая промышленная революция [Електронний ресурс] / Клаус Шваб. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.litres.ru/klaus-shvab/chetvertaya-promyshlennaya-revoluciya/chitat-onlayn/>.
3. Рікардс Д. Смерть денег. Крах доллара и агония мировой финансовой системы [Електронний ресурс] / Дж Рікардс. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.litres.ru/dzheym-s-rikards/smert-deneg-krah-dollar-i-agoniya-mirovoy-finansovoy-sistemy/>.
4. Кевин Келли. Неизбежно. 12 технологических трендов, которые определяют наше будущее / Кевин Келли ; пер. с англ. Юлии Константиновой и Таиры Мамедовой. — М. : Манн, Иванов и Фербер, 2017. — 3 с.
5. OECD (2017), “Business Insights on Emerging Markets 2017”, OECD Development Centre, Paris, <http://www.oecd.org/dev/oecdemnet.htm>.
6. Организация Объединенных Наций. Мировое экономическое положение и перспективы, 2017 год [Електронний ресурс] / Организация

Объединенных Наций. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://www.un.org/development/desa/dpad/wpcontent/uploads/sites/45/2017wesp_es_ru.pdf.

7. World Economic Outlook report [Электронный ресурс]. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/01/weodata/index.aspx>.

8. Багузин С. В. Неокейнсианскиemodelиэкономического роста [Электронный ресурс] / С. В. Багузин //– 2016. – Режим доступа до ресурсу: <http://baguzin.ru/wp/?p=10753>.

9. Paul A. Laudicina. Investors are bullish about economic growth and FDI prospects, but are monitoring political risks for abrupt changes to the business environment. [Электронный ресурс] / Paul A. Laudicina, Erik R. Peterson – Режим доступа до ресурсу: https://www.atkearney.com/gbpc/foreign-direct-investment-confidence-index/publication/-/asset_publisher/oXeK018TjvE/content/the-2017-foreign-direct-investment-confidence-index/10192.

10. INVESTMENT AND THE DIGITAL ECONOMY [Электронный ресурс] // UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_en.pdf.